



Rekreační užívání drog – zásadní výzva

Opatření je třeba zaměřit na snižování rizik

obsah

- 1 OPATŘENÍ JE TŘEBA ZAMĚŘIT NA SNIŽOVÁNÍ RIZIK**
- 2 REKREAČNÍ UŽÍVÁNÍ DROG – PŘEHLED**
 - 2/1** Spojitost s materiálním blahobytem a s nočním životem
 - 2/2** Jde o životní styl
 - 2/3** Když to přestane být legrace ...
 - 2/4** Základem pro snížení rizika je věrohodnost
 - 2/5** Vytvoření bezpečnějšího prostředí pro noční zábavu
 - 2/6** Opatření na úrovni EU
- 3 REKREAČNÍ UŽÍVÁNÍ DROG V ČESKÉ REPUBLICCE**
 - 3/1** Užívání drog v prostředí tanečních akcí
 - 3/2** Rekreační uživatelé drog jako klienti léčebných a nízkoprahových zařízení
 - 3/3** Služby určené specificky uživatelům tanečních drog
 - 3/4** Snaha o komplexnější přístup

ZÁŘÍ 2003

1 OPATŘENÍ JE TŘEBA ZAMĚŘIT NA SNIŽOVÁNÍ RIZIK

V prostředí nočních zábavních podniků se psychoaktivní látky většinou užívají „pro pobavení“. Hlavním zájmem politiků na místní, státní i mezinárodní úrovni je snižovat rizika spojená s užíváním těchto látek, jimž se v zemích EU vystavuje stále více mladých lidí.

Rozhodujícím faktorem je snadná dostupnost drog v tomto prostředí. Snahy o snižování nabídky skončily neúspěchem, a proto je třeba zavést nové přístupy. Ty se obecně musí soustředit na rizika spojená s užíváním drog v prostředí nočních zábavních podniků a především na mladé uživatele vystavené nejvyššímu riziku akutních či dlouhodobých zdravotních problémů.

Vztah mezi nočním životem, hudbou a rekreačním užíváním psychoaktivních látek není ničím novým. Avantgardní jazzovi

„Rekreační užívání“ drog – zejména syntetických – je stále běžnější. Pozoruhodné je, že příslušní uživatelé většinou nepocházejí z marginalizovaných či sociálně deprivovaných skupin – naopak to jsou stále častěji mladí, aktivní, ve školách prospívající a relativně dobře hmotně zabezpečení lidé. Tyto trendy se v EU, zdá se, zabydly velmi rychle.
MIKE TRACE, předseda správní rady EMCDDA

hudebníci užívali rekreačně marihuanu a kokain již ve třicátých letech dvacátého století. Rocková scéna šedesátých let a punková scéna let sedmdesátých rozšířila seznam užívaných drog o amfetaminy, halucinogeny a řadu léků s psychotropními účinky. V osmdesátých letech se v některých částech Evropy objevilo MDMA čili tzv. „extáze“, která se začala užívat v prostředí elektronické taneční scény stylů *rave*, *acid house*, *techno* atd. O deset let později se extáze i taneční hudba rozšířily po celé Evropské unii s rychlostí a silou, která nemohla být v „digitálním věku“ ničím neočekávaným. (1) Rozšíření rekreačního užívání drog a obzvláště užívání syntetických drog vyvolalo vlnu mezinárodního zájmu o hledání odpovídajících politických opatření.

definice

Pod pojmem rekreační užívání drog se v tomto kontextu rozumí užívání psychoaktivních látek v prostředí nočních zábavních podniků za účelem „pobavit se“ či „užít si“.

Stručný přehled základních fakt

1. Míra užívání drog v prostředí nočních zábavních podniků je mnohem vyšší než v obecné populaci; nejvíce k němu dochází u společenských a relativně movitých mladých lidí z měst, u nichž je užívání drog zpravidla spojeno s pitím alkoholu.
2. Užívání drog v tomto prostředí je úzce spojeno s konzumním životním stylem mladých lidí, čehož využívá hudební i zábavní průmysl, výrobci alkoholu a další odvětví zaměřená na mladou populaci.
3. I když se média zaměřují na případy úmrtí v souvislosti s extází, hlavním problémem pro ochranu zdraví veřejnosti zůstává možnost dlouhodobého zdravotního poškození následkem pravidelného nebo „vikendového“ užívání amfetaminových stimulancií typu MDMA.
4. Opatření zaměřená na rizikovou skupinu návštěvníků nočních zábavních podniků by měla být vedena snahou co nejlépe zvládat rizika rekreačního užívání drog pomocí předávání informací – zejména o možných dosud neznámých dlouhodobých rizicích.
5. Jako nejlepší způsob prevence bezprostředního nebezpečí se osvědčila jednoduchá základní pravidla pro organizování tanečních akcí.
6. Opatření zaměřená na prevenci užívání rekreačních drog nabývají v EU na síle. EMCDDA spolupracuje s členskými státy EU v oblasti sběru informací o rozsahu tohoto problému a způsobech jeho řešení.

2 REKREAČNÍ UŽÍVÁNÍ DROG – PŘEHLED

2/1 Spojitost s materiálním blahobytem a s nočním životem

Míra rekreačního užívání drog v obecné populaci je mnohem nižší než v prostředí nočních podniků. Podoba těchto trendů se v jednotlivých státech EU liší. Pro příklad uveďme, že v Řecku nedosahuje celoživotní prevalence extáze v běžné populaci mladých dospělých (15–34) ani 1 %, zatímco ve Spojeném království je na úrovni 12 %. K nejvyšší míře užívání dochází u mužů ve věku 20 až 30 let.

Podle průzkumů z prostředí nočních podniků nicméně celoživotní prevalence užívání extáze dosahuje v Aténách 22 % a v Londýně až 85 % (graf 1 – v české verzi vypuštěn).

Podle hrubých propočtů užilo v EU aspoň jednou extázi 3 až 3,5 milionů dospělých (2, 3). Z toho ji 400–500 tisíc po nějakou dobu užívalo alespoň jednou týdně.

Extáze se užívá hlavně proto, aby se lidé pobavili a užili si lépe tanec. Další rekreační drogy se berou k posílení sebedůvěry, získání energie či nových zážitků (4, 5, 7). Nejčastěji užívanou a nejrozšířenější psychoaktivní látkou pro rekreační účely zůstává alkohol.

Spojitosť mezi drogami a alkoholem se zřetelně projevuje na vyšší míře užívání drog mezi relativně dobře materiálně zajištěnými mladými lidmi, kteří konzumují velká množství alkoholu v barech, hospodách a tanečních klubech.

Politickým stimulem k přijetí opatření zaměřených na prevenci rekreačního užívání drog na regionální i mezinárodní úrovni byly rezoluce přijaté Radou EU v době předsednictví Španělska a rezoluce, které na popud některých členských států EU v roce 2002 přijala také Komise OSN pro omamné látky.

V jednotlivých zemích se ale v této oblasti stále provádějí pouze omezené a dílčí kroky. Prvním z nich byla nedávno provedená společná analýza situace a z ní vyplývající obecná orientace na evropské úrovni. Potrvá-li politická vůle, mělo by se podařit nastartovat odpovídající legislativní a výkonné procesy, které umožní stabilní výměnu zkušeností a spolupráci při hodnocení a systematickém síťování osvědčených metod, což představuje rozhodující krok k vytvoření společně používaných nástrojů.

GEORGES ESTIEVENART, výkonný ředitel EMCDDA

2/2 Jde o životní styl

Podle průzkumů z řady členských států EU je rekreační užívání drog zpravidla součástí konzumního životního stylu a bývá časově omezeno na určité období v životě mladých lidí, do doby než přijdou pracovní a rodičovské povinnosti.

Zároveň však existují i „skalní“ – tj. velmi silní – rekreační uživatelé. Často bývají charakterizováni jako lidé, kteří se snaží „žít na doraz“ a vystavují na odiv silný fyzický hédonismus typu „radši šílený než smutný“. Podle průzkumu mladých lidí v nočních podnicích devíti evropských měst (5) užívalo extázi po určitou dobu, nejméně jednou za týden, 14 % osob, které mají alespoň jednorázovou zkušenost s touto drogou (graf 2 – v české verzi vypuštěn). Během vypjatějších období prázdnin či dovolených mívají jinak střídmi uživatelé rekreačních drog tendenci „flámovat“. (5, 6).

V tanečním prostředí se běžně užívají stimulační drogy jako například extáze (obvykle obsahující MDMA), kokain či amfetaminy. Pro „zábavu“ se užívají i halucinogenní drogy a rostliny a tzv. „poppers“ (amyl-, butyl- a isobutyl-nitrát). Spolu s rekreačními drogami se občas užívá i konopí, případně sedativa, prášky na spaní a uklidňující prostředky.

Díky užívání stimulačních drog, po kterých jsou lidé dlouho čilí, došlo ke značnému rozmachu rekreačních aktivit a užívání alkoholu v prostředí nočních zábavních podniků. Vznikla tak značná příležitost pro hudební a zábavní průmysl a výrobce alkoholu. Právě ti například vyvinuli nápoje specificky určené pro taneční trh. Stejně marketingové techniky si osvojila i další průmyslová odvětví, aby tak podpořila prodej nejrůznějších výrobků typu mobilních telefonů, sportovní obuvi, oděvů či gelů na vlasy. Rekreační užívání drog je úzce spojeno s image a módou.

Spolu se zprávami o vystřízlivění z nadšení z účinků extáze narůstají v některých členských státech EU obavy z užívání kokainu. Z dostupnosti kokainu a jeho pověsti „šampaňského mezi drogami“ vyplývá, že by v nočních zábavních podnicích určujících nové trendy mohl nahradit extázi.

2/3 Když to přestane být legrace ...

Vnímání zdravotních rizik užívání rekreačních drog ovlivňují především sdělovací prostředky, které úmrtím ve spojitosti s extází věnují značnou pozornost. Z pohledu ochrany zdraví veřejnosti je ale pravděpodobně největším problémem možnost dlouhodobého poškození zdraví v souvislosti s pravidelným nebo „mejdánovým“ užíváním stimulačních amfetaminového typu.

Dosud neexistují jednoznačné vědecké důkazy o dlouhodobých rizicích užívání MDMA. Nositelé rozhodovacích pravomocí si ale jsou vědomi příkladu kouření tabáku, kdy se ani přes prokázaná dlouhodobá rizika kouření cigaret nedaří pozitivně ovlivnit zájmy mocného tabákového průmyslu.

Mezi bezprostřední rizika užívání rekreačních drog patří

- dehydratace následkem dlouhotrvajícího tance ve špatně větraných místnostech
- dopravní a jiné nehody
- nadměrné pití alkoholu
- zdravotní rizika spojená s užitím tablet prodávaných jako extáze, které ale obsahují jiné psychoaktivní látky.

K náhlým a akutním zdravotním problémům po požití obvyklé dávky psychoaktivní látky je náchylná jen velmi malá část populace, jejíž rozsah nelze přesně odhadnout. Sociálně-psychologické problémy se pojí především s neinformovaným užitím halucinogenních drog (tj. bez znalosti předpokládaného účinku), s pravidelným nebo silným užíváním psychoaktivních drog a s individuální predispozicí jedince.

2/4 Základem pro snížení rizika je věrohodnost

Opatření zaměřená na rekreační užívání drog v prostředí nočních zábavních podniků bývají obvykle založena na předávání informací, jejichž cílem je minimalizovat rizika. Tato strategie vychází z realistického předpokladu, že ti, kteří jsou vystaveni

největšímu nebezpečí, by rady typu „Neber drogy“ prostě nepřijali.

V EU se nejvíce upřednostňují intervenční strategie založené na distribuci informačních materiálů o drogách a souvisejících zdravotních, zákonných a emočních rizicích. O dopadu takovýchto neosobních a nezacílených metod toho víme velmi málo, z necíleného šíření takových informací ale může vzniknout dojem, že se drogy užívají více, než je tomu doopravdy. Na diskotékách či *rave parties* se někdy informace poskytují spolu s osobními intervencemi včetně vrstevnického (tzv. peer) poradenství. Cílová skupina považuje poskytovatele informací za sociálně přijatelné a dobře informované, a tak se podobné intervence většinou setkávají s kladným přijetím. Testování chemického složení tablet přímo na zábavních akcích se obrací na potenciální či současné konzumenty, kteří chtějí znát skutečný obsah drog, jež hodlají užít. Navíc poskytují příležitost k intenzivní diskusi mezi odborníky a klienty. Podívejte se na tuto webovou stránku:

(http://www.emcdda.org/multimedia/project_reports/responses/pill_testing_report.pdf)

2/5 Vytvoření bezpečnějšího prostředí pro noční zábavu

Za nejpřímočařejší způsob prevence poškození souvisejícího s užíváním drog se v poslední době považuje stanovení jednoduchých, základních bezpečnostních pravidel pro taneční akce (*parties*). Ve Velké Británii je vydali ve formě „směrnice pro bezpečnější tanec“, viz

(<http://www.clubhealth.org.uk/pages/downloads.htm>). Cílem je minimalizovat nejčastější zdravotní rizika nabídkou čerstvé pitné vody a klidných míst k odpočinku (tzv. *chill-out*).

Ve směrnici se doporučuje proškolení personálu v poskytování první pomoci, poznávání (účinků) drog a včasném odhalování problémů – a usnadnit práci externím preventivním týmům. Podobné směrnice existují i v několika dalších zemích EU. Místní úřady a majitelé klubů je ale prosazují jen velmi nesoustavně. Byla však již zahájena příprava harmonizovaných pravidel pro bezpečnější tanec, která by platila po celé Evropě. V některých zemích EU již způsob spolupráce mezi preventivními týmy a manažery klubů a tanečních akcí nalezli. Na příkladu pozitivních zkušeností z Itálie lze demonstrovat, že držitelé rozhodovacích pravomocí disponují dostatečnými pravomocemi k závaznému prosazení takových směrnic v prostředí zábavního průmyslu.

Dalším velkým problémem je otázka dopravních nehod v souvislosti s drogami. V oblastech s vysokou koncentrací tanečních akcí to vedlo k opatřením typu zajištění veřejné přepravy na akci i zpět.

2/6 Opatření na úrovni EU

V roce 2002 bylo zveřejněno usnesení Rady EU a zástupců jednotlivých členských států o prevenci rekreačního užívání drog, ve kterém byla shrnuta výše popsaná problematika a členské státy byly vyzvány, aby:

- zohlednily význam interaktivních a dobře cílených informací a strategií zaměřených na zvyšování povědomí v obecné populaci a především mezi mladými,
- umožnily snadný přístup k informacím, např. prostřednictvím internetu,
- propagovaly alternativní způsoby využívání volného času,
- snižovaly rizika rekreačního užívání drog,
- zapojily rodiny a celou společnost do prevence takového užívání, především prostřednictvím mládežnických organizací,

- na základě konkrétních potřeb různých cílových skupin propagovaly preventivní programy a komunikační strategie,
- pokračovaly ve snahách snížit nabídku a propagaci návykových látek mezi mladými lidmi, čímž se sníží i poptávka.

EMCDDA si bude s členskými státy nadále vyměňovat informace o tom, jak a jakými způsoby se rekreační drogy užívají a jaká opatření byla přijata.

Spolupráce probíhá i v oblasti nových syntetických drog (viz http://www.emcdda.eu.int/policy_law/joint_action.shtml) a EMCDDA v ní hraje ústřední roli. Akční plán EU boje proti drogám 2000–2004 usiluje o to, aby se „v průběhu pěti let významně snížila prevalence užívání drog i počet nových uživatelů, především mladších osmnácti let“.

→ → → → → **závěr**

REKREAČNÍ UŽÍVÁNÍ DROG – CO JE TŘEBA BRÁT V ÚVAHU?

Následuje shrnutí současného stavu rekreačního užívání drog v EU a otázek protidrogové politiky spolu se seznamem dalších zdrojů informací. Nositelé rozhodovacích pravomocí by měli brát v úvahu především následující skutečnosti:

- 1. Na relativně vysokou míru rekreačního užívání drog je třeba zareagovat konkrétními a cílenými opatřeními, k čemuž je zároveň třeba cíleně prozkoumat způsoby a kontext užívání i vnímání rizik a způsoby, jak se na ně reaguje.
- 2. Zábavní průmysl a výrobci alkoholu by měli být monitorováni a aktivně zapojováni do opatření, která povedou k omezení nabídky a propagace škodlivých psychoaktivních látek včetně alkoholu a také ke snížení poptávky po nich u mladých lidí.
- 3. Následky i rizika rekreačního užívání drog by měly být vědecky zhodnoceny a sociální a zdravotní sektor by na ně pak měl adekvátně zareagovat. Je třeba získat více informací o dlouhodobých rizicích užívání drog.
- 4. K snížení individuálních a společenských zdravotních rizik v prostředí nočních podniků je třeba přijmout realistická opatření, která se zaměří na poskytování osobních, podložených a vyvážených informací zejména o nebezpečí dlouhodobých zdravotních poškození. Snahy o kontrolu dostupnosti drog nejsou ke snížení rizik adekvátní.
- 5. Bezpečnost v prostředí rekreačních podniků je otázkou legislativy a organizace těchto zábavních akcí. Nejslibnější a politicky nejschůdnější opatření ke snížení akutních rizik představují pravidla pro bezpečnější kluby.
- 6. EU a jednotlivé členské státy se tomuto významnému problému musí nadále věnovat a ve spolupráci s EMCDDA pokračovat v navázané spolupráci a výměně informací a najít realistická a účinná řešení.

→ → → → → **situace v České republice**

3 REKREAČNÍ UŽÍVÁNÍ DROG V ČESKÉ REPUBLICCE

Stejně jako v Západní Evropě a v USA došlo v ČR v posledních letech k nárůstu experimentálního a rekreačního užívání drog. Problémové užívání je naproti tomu v ČR stabilizováno a podle některých ukazatelů se dokonce snižuje (Mravčík et al. 2003). Nejužívanějšími látkami v kontextu rekreačního (nebo též „příležitostného“) užívání jsou konopné drogy – marihuana a hašiš.

Novým fenoménem se v ČR v polovině 90. let minulého století stalo užívání extáze v rámci zábavních aktivit; užívání halucinogenů¹ má především experimentální charakter. Zejména užíváním extáze a dalších „tanečních“ drog v rámci zábavních aktivit se zabývá další text.

3/1 Užívání drog v prostředí tanečních akcí

Obvyklým místem rekreačního užívání drog jsou hromadné zábavní akce, spojené s reprodukcí elektronické taneční hudby – tzv. taneční párty. Rozšíření tohoto jevu, jakož i základní charakteristiky uživatelů a způsob užívání drog v tomto prostředí jsou podle dostupných údajů v ČR obdobné jako v zemích EU. Typické je zejména užívání „taneční“ drogy extáze. To se v posledních letech stalo součástí širšího proudu zábavy mladých lidí, a neomezuje se jen na prostředí „elektronické hudby“ – není neobvyklým jevem ani na diskotékách, soukromých večírcích apod.

Prvním ucelenějším českým výzkumem, zabývajícím se užíváním drog na taneční scéně, byla studie „Drogy a taneční scéna“ (Csémy et al. 2000), jež proběhla v letech 1998–2000, přičemž sběr dat byl realizován převážně v roce 1998. Studie byla součástí multicentrického projektu, který sledoval užívání drog mezi mládeží navštěvující taneční párty v sedmi evropských velkoměstech včetně Prahy.

V roce 2000 se uskutečnilo dotazníkové šetření na taneční scéně prostřednictvím mládežnického časopisu a internetu –

„Semtex dance 2000“; obdobná studie byla pod názvem „Tanec a drogy 03“ provedena v r. 2003² (Kubů et al. 2000; Kubů et al. 2003). Výsledky uvedených průzkumů potvrdily předpokládanou vyšší celoživotní prevalenci užívání³ legálních i nelegálních drog mezi návštěvníky tanečních akcí ve srovnání s obecnou populací⁴, a to nejen extáze, ale také dalších látek (viz graf 1). Celoživotní prevalence mezi uživateli tanečních akcí v ČR se podle výsledků výše uvedených průzkumů v uplynulých pěti resp. třech letech výrazně zvýšila v případě extáze a amfetaminů (pervitinu), prevalence užívání konopí a LSD v tomto prostředí je poměrně stabilní, výrazný pokles byl zaznamenán u opiátů (viz graf 1).

3/2 Rekreační uživatelé drog jako klienti léčebných a nízkoprahových zařízení

Uživatelé extáze představují specifickou cílovou skupinu, odlišující se jak od problémových uživatelů drog, tak i od rekreačních uživatelů konopných drog. I když jsou poměrně dobře informováni o účincích a možných akutních rizicích užívání extáze, nevnímají je zpravidla jako závažný problém. S tím souvisí nízká míra kontaktu s „klasickými“ pomáhajícími institucemi⁵, zaměřenými spíše na problémové uživatele pervitinu a heroínu.

Počet osob, které v r. 2002 poprvé požádaly o léčbu či jinou odbornou pomoc v souvislosti s extází, se oproti r. 2001 zvýšil téměř čtyřnásobně (z 50 na 193 osob), počet všech žadatelů o léčbu v souvislosti s extází činil v r. 2002⁶ 218 osob, tj. 2,4 % všech žadatelů.

³ Podíl osob ve zkoumané populaci (v procentech), které v životě alespoň jednou užily danou látku.

⁴ Pro uvedené srovnání byla použita data o celoživotní prevalenci užívání drog v populaci 18–24letých, získaná v rámci populačního průzkumu GENACIS (Psychiatrické centrum Praha, 2003)

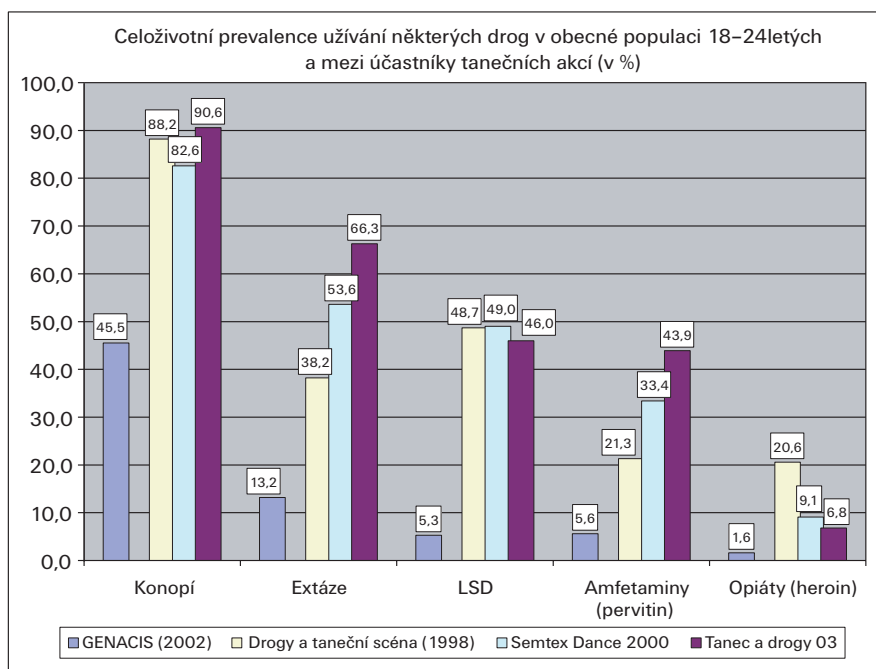
⁵ Kontaktní centra, „street based“ terénní programy, denní stacionáře, ambulantní psychiatrická péče apod.

⁶ Údaje o všech žadatelích nejsou za předchozí léta k dispozici.

¹ Typu LSD, lysohlávek apod.

² V tomto materiálu jsou zpracovány předběžné výsledky, obsáhlá zpráva by měla být k dispozici do konce roku 2003.

GRAF 1: Užívání drog mezi účastníky tanečních akcí a v obecné populaci (Csémy et al. 2000; Kubů et al. 2000; Kubů et al. 2003; Psychiatrické centrum Praha, 2003)



Uživatelé konopných drog, kteří byli v kontaktu s léčebnými či nízkoprahovými zařízeními, představují v evidenci žadatelů o léčbu druhou nejpočetnější skupinu (16 % všech žadatelů). Porovnáme-li tato data s odhady počtu užívání u obou těchto typů drog, docházíme k řádově nižšímu poměru uživatelů v léčbě a aktuálních experimentátorů, než je tomu v případě pervitinu či heroínu (viz tabulka 1). Uživatelé těchto dvou typů drog mají tedy významně nižší pravděpodobnost kontaktu s „klasickým“ pomáhajícím zařízením než problémoví uživatelé drog.

3/3 Služby určené specificky uživatelům tanečních drog

Některá kontaktní centra a terénní programy se v posledních letech začaly orientovat právě na uživatele tanečních drog, a to zejména prostřednictvím preventivní činnosti přímo v prostředí tanečních akcí. První takový program (Prevence zneužívání

syntetických drog) zahájil činnost v roce 1998 v rámci aktivit brněnského sdružení Podané ruce, specializovaného na pomoc uživatelům drog.

V ČR působí v současné době 15 programů, provozovaných nestátními neziskovými organizacemi, které nabízejí preventivní a harm reduction služby na tanečních akcích, a to především formou distribuce informačních materiálů, poskytování poradenství či kvalitativních testů tablet. Tyto orientační testy na přítomnost MDMA a několika dalších typů látek v tabletech nabízených jako extáze mají přispět ke snížení rizik spojených s užitím látek, které mohou způsobit závažnější zdravotní poškození než užiteli očekávaná substance (MDMA). Vedle toho se jedná o účinnou metodu zprostředkování kontaktu terénních pracovníků s jinak nedosažitelnou a kontakt nevyhledávající populací uživatelů, umožňující další preventivní působení.

TABULKA 1: Podíl uživatelů některých drog žádajících o léčbu a první léčbu v roce 2002 (v %) (Polanecký et al. 2003; Psychiatrické centrum Praha, 2003)

Droga	Užili alespoň 1x v posledním roce	Žadatelé o 1. léčbu		Žadatelé o léčbu	
		Počet	% z uživatelů	Počet	% z uživatelů
Marihuana	740 000	1 070	0,1	1 489	0,2
Extáze	170 000	193	0,1	218	0,1
Pervitin	75 000	2 389	3,2	4 589	6,1
Heroin	14 000	675	4,8	2 060	14,7

upozornění

Na účinnost kvalitativního testování jako prostředku prevence neexistuje v ČR jednotný názor – viz např. (Ministerstvo vnitra ČR, 2003); jeho zhodnocení by mělo být součástí evaluačního výzkumného projektu, který byl měl probíhat v letech 2004 až 2006, za koordinace NMS.

Vzhledem k pochybnostem o legálnosti nebo nelegálnosti testování tablet vydalo Nejvyšší státní zastupitelství v Brně k této problematice sjednocující stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství (Nejvyšší státní zastupitelství, 2002), podle kterého za splnění určitých podmínek (činnost v rámci preventivních aktivit specializované organizace, nepředávání otestovaného úloмку tablety zpět žadateli o test atd.) testování tablet znaky trestného činu pravděpodobně nenaplníuje.

Vhodnou formou prevence a harm reduction se v oblasti rekreačního užívání ukazuje být internetové poradenství. Sdružení Podané ruce ve spolupráci se sdružením Drogmem a Ústavem farmakologie 3. lékařské fakulty UK provozuje od roku 2000 on-line poradnu (<http://www.extc.cz>) zaměřenou na problematiku užívání tanečních drog. V roce 2002 bylo v rámci poradny zodpovězeno více než 2000 dotazů. Kvantitativní testy obsahu tablet provádí od roku 1997 Ústav farmakologie 3. LF UK; výsledky analýz jsou zveřejňovány na internetové adrese www.lf3.cuni.cz/drogy. V roce 2003 byla za koordinace NMS zahájena spolupráce mezi relevantními institucemi, které se budou podílet na sběru informací o nově se vyskytujících syntetických drogách a jejich distribuci v rámci ČR i mezinárodně.

3/4 Snaha o komplexnější přístup

Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky (RVKPP) zřídila na podzim roku 2002 pracovní skupinu, jejímž úkolem byla analýza současné situace a návrh vhodných opatření v oblasti užívání tanečních drog. Skupina, složená ze zástupců veřejné správy i nezávislých odborníků z dané oblasti, se pokusila o nalezení komplexních systémových řešení a iniciaci kroků směřujících k jejich zavedení. Závěry a doporučení skupiny vzala RVKPP na vědomí svým usnesením č. 5/0503.

Na základě zahraničních zkušeností pracovní skupina zpracovala materiál „Bezpečnější tanec“ (Zábranský a Kubů, 2003), obsahující výčet základních opatření, která by měla minimalizovat rizikové faktory spojené s prostředím konání tanečních akcí (dodržení maximální kapacity prostoru, dostupnost pitné vody, zajištění větrání, místa k odpočinku, odpovídající evakuační a jiná bezpečnostní opatření atd.). Materiál by měl sloužit jako metodické vodítko pro pořadatele tanečních akcí a orgány místní správy. Je k dispozici na <http://www.drogy-info.cz/article/articleview/730/1/72/>.

Výše zmíněné kvalitativní testování tablet extáze by mělo být nadále prováděno v rámci minimálního standardu, vymezeného v materiálu „Doporučený postup při provádění preventivních intervencí na tanečních akcích“ (Valnoha, 2003). Tento manuál vznikl s cílem sladění daných aktivit se základními odbornými a legislativními kritérii. Skupina doporučila další provádění kvantitativních laboratorních analýz obsahu tablet extáze, které jsou cenným zdrojem informací potřebných zejména pro epidemiologické mapování situace a pro zapojení ČR do evropského systému včasného varování (EWS – Early Warning System), koordinovaného EMCDDA a Europol⁸. Skupina dále doporučila realizaci (evaluačního) výzkumného projektu, který zhodnotí preventivní a harm reduction aktivity prováděné na taneční scéně. Předložením projektu do konce r. 2003 byl pověřen vedoucí Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti.

cíle projektu

- mapování výskytu substancí na taneční scéně, zejména těch zvláště nebezpečných
- mapování uživatelů tanečních drog (charakteristik, uživatelských zvyklostí a postojů)
- ověření účinnosti preventivních opatření a opatření harm reduction na tanečních akcích (informovanost návštěvníků o zdravotních rizicích a výskytu nebezpečných substancí, výskyt zdravotních komplikací)
- mapování a vyhodnocení zdravotnických intervencí na tanečních akcích
- ověření vlivu opatření typu „bezpečnější tanec“ na bezpečnost a zdraví návštěvníků a dostupnost drog na tanečních akcích

⁷ Z logiky věci vyplývá, že nelze jednoznačně „en gros“ stanovit, zda jsou tyto aktivity legální či nelegální – orgány činné v trestním řízení posuzují vždy konkrétní jednání.

⁸ Europol – Evropský policejní úřad – organizace EU zaměřená na prosazování zákonů a zlepšování spolupráce mezi příslušnými institucemi členských států při prevenci a potírání závažné mezinárodní organizované zločinnosti.

Hlavní zdroje informací

- 1. Shapiro, Harry (1999), *Waiting for the man: the story of drugs and popular music*, Helter Skelter Publishing, London.
- 2. EMCDDA Annual Reports, 2001 and 2002.
- 3. Ramsay, M. et al. (2001), 'Drug misuse declared in 2000: results from the British crime survey research study', Home Office Research Study, Vol. 224, Development and Statistics Directorate.
- 4. Calafat, A. et al. (1999), *Night life in Europe and recreative drug use*, Sonar 98 Irefrea, Spain.
- 5. Calafat, A. et al. (2001), *Risk and control in the recreational drug culture*, Sonar Project Irefrea, Spain.
- 6. Bellis, M. et al. (2000), 'Ibiza uncovered: changes in substance use and sexual behaviour amongst young people visiting an international nightlife resort', *International Journal of Drug Policy*, Vol. 11, pp. 235–244.
- 7. Solowij, N., Hall, W. and Lee, N. (1992), 'Recreational MDMA use in Sydney: a profile of 'ecstasy' users and their experiences with the drug', *British Journal of Addiction*, Vol. 87, pp. 116–117.
- 8. Csémy, L., Sovinová, H. and Komárek, J. (2000) *Drogy a taneční scéna (Drugs and the Drug Scene)*. Praha: Státní zdravotní ústav.
- 9. Kubů, P., Křížová, E. and Csémy, L. (2000) *Anketa Semtex Dance 2000*. *Tripmag* 4, 24–30. Notes: <http://www.drogmem.cz/html/projekty/anketa.htm>
- 10. Kubů, P., Mravčík, V. and Csémy, L. (2003) *Tanec a drogy 03*. Praha: Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Předběžné nepublikované výsledky.
- 11. Ministerstvo vnitra ČR (2003) *Stanovisko MV a Policie ČR k testování tablet extáze*. Tiskový servis Odboru prevence kriminality MV, srpen 2003, výběr.
- 12. Mravčík, V., Zábranský, T., Korčíšová, B., Lejčková, P., Škrdlantová, E., Šťastná, L., Macek, V., Petroš, O., Gajdošíková, H., Miovský, M., Kalina, K. and Vopravil, J. (2003) *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v r. 2002*. Praha: Úřad vlády ČR.
- 13. Nejvyšší státní zastupitelství (2002) *Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k možné trestní zodpovědnosti při testování drogy „extáze“ nestátními organizacemi zabývajícími se preventivní činností v boji proti drogám 26/2002*. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství.
- 14. Polanecký, V., Šejda, J., Studničková, B., Klika, J., Šeblová, J. and Bártů, I. (2003) *Výroční zpráva ČR 2002, incidence, prevalence, zdravotní dopady a trendy léčených uživatelů drog*. Praha: HS hl. m. Prahy.
- 15. Psychiatrické centrum Praha (2003) *GENACIS (Gender and Alcohol Comparative International Study)*. Nepublikované výsledky průzkumu realizovaného v roce 2003.
- 16. Valnoha, J. (2003) *Doporučený postup při provádění preventivních intervencí na tanečních akcích*. Praha: Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Materiál pracovní skupiny pro prevenci zneužívání syntetických drog.
- 17. Zábranský, T. and Kubů, P. (2003) *Program „bezpečnější tanec“*. Praha: Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Materiál pracovní skupiny pro prevenci zneužívání syntetických drog.



Publikováno se svolením EMCDDA. Toto číslo čerpá z *Drugs in focus – Briefing 6*. EMCDDA, Olszewski, D., Burkhart, G., Nilson, M. and Wallon, A. (2002), *Recreational drug use – a key EU challenge*. *Drugs in focus* 1 (6): 1681–5157. http://www.emcdda.eu.int/multimedia/publications/Policy_briefings/pb4_6/pb_06_EN.pdf

Překlad z angličtiny: Jindřich Bayer.
Odborná redakce českého vydání: Tomáš Zábranský.

Informace na webu

www.clubhealth.org.uk (Směrnice pro 'bezpečné kluby')
www.drug-prevention.de
www.drugcom.de
www.eve-rave.de
www.sindrogas.es
www.clubscene.ie
www.checkyourdrugs.at
www.emcdda.eu.int (Evropské monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti)
www.drogy-info.cz (Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti)
www.drogy-info.cz/article/archive/72/ (Sekce webu Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti, věnovaná tanečním drogám)
www.extc.cz (Internetová poradna „Prevence zneužívání syntetických drog“ (o.s. Podané ruce))
www.if3.cuni.cz/drogy/ (Web 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, obsahující preventivní informace a databázi testů tablet, prodávaných jako extáze)
www.drogmem.cz (Projekt sdružení Drogmem, specializující se na problematiku rekreačního užívání drog)
www.drogovaporadna.cz (On-line internetová poradna o.s. SANANIM)
www.vlada.cz/1250/vrk/vrk.htm (Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky)

ZAOSTŘENO NA DROGY je ediční řada přehledů aktuálního vývoje v drogové politice EU a ČR, kterou vydává Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti (NMS), jež bylo zřízeno vládou ČR jako složka Sekretariátu Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky. V mezinárodních přehledech tato publikace se svolením vydavatele a majitele autorských práv (EMCDDA) používá textů ediční řady DRUGS IN FOCUS, kterou vydává Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogové závislosti (EMCDDA) se sídlem v Lisabonu.

Zaostřeno na drogy

Vydává ■ Úřad vlády České republiky

Nábřeží E. Beneše 4, 118 01 Praha 1

IČO 00006599

Adresa redakce ■ Vladislavova 4, Praha 1, tel. 296 153 222

Odpovědný redaktor ■ Ing. Eva Škrdlantová

Autoři tohoto čísla ■ Autoři anglické části uvedeni výše a Mgr. Ondřej Petroš, MUDr. Tomáš Zábranský PhD.

Toto číslo vyšlo 15. října 2003. Vychází nejméně 6x ročně.

Evidenční číslo Ministerstva kultury ČR: MK ČR E 14088.

ISSN 1214-1089

Neprodejně. Distribuci zajišťuje vydavatel.

© Úřad vlády České republiky, 2003